

MỘT SỐ KINH NGHIỆM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG TẠP CHÍ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ ĐÁP ỨNG CÁC TIÊU CHÍ HỆ THỐNG CƠ SỞ TRÍCH DẪN ASEAN (ACI)

Thái Hoàng¹

Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam, Hà Nội, Việt Nam

Ngày nhận: 10/11/2023; **Ngày hoàn thành biên tập:** 04/12/2023; **Ngày duyệt đăng:** 13/12/2023

DOI: <https://doi.org/10.38203/jiem.vi.112023.1096>

Tóm tắt: Hiện nay, công bố các kết quả nghiên cứu trên các tạp chí khoa học đang được sử dụng như một thước đo đánh giá hoạt động nghiên cứu của các nhà khoa học. Vị trí, uy tín của các tạp chí khoa học quốc gia đạt tiêu chuẩn quốc tế trong cộng đồng các tạp chí khoa học có uy tín trên thế giới cũng là một trong các chỉ tiêu quan trọng để đánh giá và so sánh sự phát triển khoa học - công nghệ giữa các quốc gia. Trong xu thế mở rộng và hội nhập quốc tế về xuất bản các bài báo khoa học, Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam tham gia thực hiện Đề án “Nâng cao chất lượng Tạp chí Khoa học và Công nghệ của Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam theo các tiêu chí Scopus” giai đoạn 2014 - 2018 với kết quả đầu tiên là được công nhận vào Hệ thống cơ sở trích dẫn ASEAN (ACI) ngày 17/11/2017. Bài viết này chia sẻ một số kinh nghiệm, giải pháp nâng cao chất lượng Tạp chí đáp ứng các tiêu chí của ACI.

Từ khóa: Tạp chí Khoa học và Công nghệ (Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam), Tiêu chí ACI, Xuất bản

ENHANCING THE QUALITY OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL JOURNALS TO MEET THE CRITERIA OF THE ASEAN CITATION INDEX (ACI) DATABASE: A COMPILATION OF EXPERIENCES

Abstract: Currently, the publication in scientific journals is used as a metric for the research activities of scientists. The standing and reputation of national scientific journals meeting international standards within the global community of esteemed scientific journals are also important criteria for evaluating and comparing the scientific and technological development among countries. In the era of international expansion and integration in publishing scientific articles, the Journal of Science and Technology, Vietnam Academy of Science and

¹ Tác giả liên hệ, Email: hoangth@itt.vast.vn

Technology, has had the fortunate opportunity to participate in implementing the Project "Enhancing the Quality of the Journal of Science and Technology of the Vietnam Academy of Science and Technology according to SCOPUS criteria" during the 2014-2018 period. The initial outcome was the acceptance into Database System of citation journals in the ASEAN Citation Index (ACI) on November 17, 2017. This paper aims to share experiences and solutions with colleagues to enhance the journal's quality to meet the criteria of the ACI Database.

Keywords: Journal of Science and Technology (Vietnam Academy of Science and Technology), ACI Criteria, Publication

1. Mở đầu

Hiện nay, công bố các kết quả nghiên cứu trên các tạp chí khoa học đang được sử dụng như một thước đo đánh giá hoạt động nghiên cứu của các nhà khoa học. Vị trí, uy tín của các tạp chí khoa học quốc gia đạt tiêu chuẩn quốc tế trong cộng đồng các tạp chí khoa học có uy tín trên thế giới cũng là một trong các chỉ tiêu quan trọng để đánh giá và so sánh sự phát triển khoa học - công nghệ giữa các quốc gia. Trong xu thế mở rộng và hội nhập quốc tế về xuất bản các bài báo khoa học, Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam tham gia thực hiện Đề án “Nâng cao chất lượng Tạp chí Khoa học và Công nghệ của Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam theo các tiêu chí Scopus” giai đoạn 2014 - 2018 với kết quả đầu tiên là được công nhận vào Hệ thống cơ sở trích dẫn ASEAN (ACI) ngày 17/11/2017. Báo cáo này xin chia sẻ một số kinh nghiệm, giải pháp nâng cao chất lượng Tạp chí đáp ứng các tiêu chí của ACI.

2. Giới thiệu khái quát về Tạp chí Khoa học và Công nghệ

Tạp chí Khoa học và Công nghệ với tên ban đầu là Tạp san Khoa học Kỹ thuật được thành lập theo Quyết định số 903 - VP của Phủ Thủ tướng ký ngày 16/4/1962. Chức năng và nhiệm vụ chủ yếu của Tạp chí là công bố các công trình nghiên cứu khoa học phục vụ giới nghiên cứu và đào tạo thuộc nhiều lĩnh vực khoa học, kỹ thuật và công nghệ. Trong 30 năm đầu (1962-1992), Tạp chí đã công bố các công trình nghiên cứu khoa học trong nhiều lĩnh vực kỹ thuật như: (i) Cơ học công trình - Thủy văn; (ii) Kỹ thuật điện - Điện tử; (iii) Kỹ thuật cơ khí - Xây dựng; (iv) Khai thác mỏ, chế biến khoáng sản; (v) Kỹ thuật nhiệt đới. Từ năm 1992 đến 2017, phạm vi chuyên môn của Tạp chí có sự thay đổi và bổ sung, gồm các ngành khoa học và công nghệ như: (i) Điện tử và Công nghệ truyền tin; (ii) Công nghệ Sản phẩm Thiên nhiên và Thực phẩm; (iii) Khoa học và Công nghệ Vật liệu; (iv) Khoa học & Công nghệ Môi trường - Năng lượng; (v) Công nghệ và Kỹ thuật Cơ khí - Cơ điện tử. Về phương thức quản trị, từ năm 1962 đến năm 2000, các hình thức tương tác giữa Tòa soạn/Trị sự với phản biện, tác giả dựa vào giao dịch bản cứng: tác giả gửi bản thảo qua bưu điện hoặc nộp trực tiếp tại Tòa soạn, giao dịch giữa Tòa soạn/Trị sự với

Hội đồng Biên tập (HĐBT) và phản biện cũng theo hình thức gửi bản cứng. Từ năm 2005, các hình thức tương tác giữa Tòa soạn/Trị sự với phản biện, tác giả có thêm công cụ hiện đại và tiện lợi hơn là sử dụng qua hộp thư điện tử.

Vào năm 2013, theo chủ trương của Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam, Tạp chí đã từng bước thực hiện quá trình hội nhập quốc tế ở các khâu tổ chức Hội đồng Biên tập và phương thức quản trị trực tuyến. Tháng 7/2017, Tạp chí đã xuất bản hoàn toàn bằng tiếng Anh với tên gọi là *Vietnam Journal of Science and Technology* với 5 lĩnh vực chuyên ngành (Section) như: (i) Natural Products (Sản phẩm Thiên nhiên); (ii) Materials (Vật liệu); (iii) Environment (Môi trường); (iv) Electronics & Telecommunication (Điện tử - Truyền thông); và (v) Mechanical Engineering and Mechatronics (Cơ Kỹ thuật và Cơ Điện tử).

Trong suốt quá trình xây dựng và phát triển với nhiều giai đoạn và cơ quan chủ quản khác nhau, Tạp chí luôn được đánh giá là một trong các tạp chí khoa học, kỹ thuật có uy tín hàng đầu ở nước ta, được các cán bộ nghiên cứu ở các viện, trung tâm nghiên cứu, các trường đại học, các độc giả, đồng nghiệp ở trong nước quan tâm viết và gửi bài. Năm 2012, Lãnh đạo Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam đã ra Quyết định chỉ đạo tất cả các tạp chí chuyển sang sử dụng hệ thống quản trị trực tuyến. Sau gần 2 năm chuẩn bị, từ đầu năm 2014, Tạp chí bắt đầu thực hiện phương thức quản trị trực tuyến dùng hệ thống phần mềm mã nguồn mở (OJS) do Nhà xuất bản Khoa học và Công nghệ xây dựng. Từ đó, tất cả các khâu, bắt đầu từ tác giả nộp bài, giao dịch giữa Tổng biên tập/Biên tập viên chuyên mục với phản biện, tác giả, Biên tập viên kỹ thuật và xuất bản đều thực hiện trực tuyến, hoàn toàn trên hệ thống OJS.

3. Tình hình xuất bản, đánh giá xếp hạng và nâng cao chất lượng các tạp chí khoa học trong nước, khu vực và quốc tế

Ở nước ta, các bản tin và tập san khoa học xuất bản đầu tiên vào khoảng những năm 1954-1955. Hiện nay, hệ thống các tạp chí khoa học khá phong phú về số lượng với hơn 600 tạp chí (Tuấn, 2023; Nhung, 2018). Năm 2011, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã triển khai đề án thí điểm nâng cấp tạp chí của một số trường đại học, đã có tổng cộng 18 cơ sở giáo dục đại học được thụ hưởng dự án nâng cao chất lượng các tạp chí (Tuấn, 2023). Năm 2013, Bộ Khoa học và Công nghệ đã xây dựng Đề án “Nâng cấp tạp chí hoạt động khoa học theo tiêu chuẩn quốc tế đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030”; sau đó thành lập trang Web (Vietnam Journals Online) để hỗ trợ các tạp chí xuất bản trực tuyến/online nhưng không đều đặn. Từ năm 2017 đến 2021, Đại học Quốc gia Hà Nội đã tích hợp chung 02 cơ sở dữ liệu (Chỉ số trích dẫn Việt Nam - VCI và Nghiên cứu Việt Nam) thành V-CitationGate để bước đầu đánh giá và định lượng chỉ số trích dẫn các tạp chí khoa học (Tuấn, 2023; Vietnam Citation Gate, 2019). Số lượng tạp chí có trang web hạn chế, trong đó, 141 tạp chí (chiếm 35%) không có trang web, trang mục; 137 tạp chí (chiếm 34%) có trang

web, trang mục, nhưng thực chất chỉ là Cổng thông tin điện tử của Cơ quan xuất bản và chỉ giới thiệu sơ bộ về tạp chí, có 89 tạp chí (chiếm 22,1%), trong đó có 12 tạp chí của Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam (từ đây, gọi tắt là Viện Hàn lâm) có trang Web với đầy đủ thông tin về Hội đồng Biên tập, quy trình phản biện, thể lệ đăng bài; 115 tạp chí (chiếm 28,5%), trong đó có 12 tạp chí của Viện Hàn lâm có số tạp chí và bài báo (xuất bản trực tuyến hoặc có định dạng tài liệu di động - PDF) trên trang Web, trang mục của tạp chí. Khoảng 85-90% các tạp chí vẫn còn dùng tiếng Việt.

Cho đến những năm 2012-2013, Tạp chí Khoa học và Công nghệ (tên tiếng Anh là Vietnam Journal of Science and Technology- sau đây được viết tắt là VJST) là tạp chí khoa học quốc gia có uy tín hàng đầu nhưng vẫn được coi là một tạp chí hội nhập quốc tế kém, khó khăn nhất khi nâng cao chất lượng theo các tiêu chí quốc tế. Các điểm yếu của Tạp chí là tỷ lệ bài viết bằng tiếng Anh thấp (trong giai đoạn 2010-2014, có tăng dần hàng năm nhưng không quá 25%), tỷ lệ bài có tác giả, đồng tác giả người nước ngoài rất thấp (không quá 5%), số thành viên người nước ngoài trong Hội đồng Biên tập thấp (không quá 1/3), hệ thống quản trị trực tuyến sử dụng phần mềm OJS chưa đáp ứng đầy đủ yêu cầu cho 1 tạp chí khoa học quốc tế, cơ sở hạ tầng/phần cứng, thiết bị chỉ ở mức trung bình khá (dung lượng thấp, tốc độ đường truyền chưa cao).

Hiện nay, trên thế giới, có nhiều tổ chức đánh giá chất lượng các tạp chí khoa học và bình chọn vào các hệ thống danh mục trích dẫn các tạp chí quốc tế đa ngành, đa lĩnh vực như hệ thống trích dẫn khu vực ASEAN (ACI). Xu thế chung của các tạp chí ở hầu hết các quốc gia là tuân thủ chuẩn mực của hai Hệ thống cơ sở dữ liệu là Scopus (Hệ thống cơ sở dữ liệu của Nhà xuất bản Elsevier (Hà Lan), Web of Science - WoS (Hệ thống cơ sở dữ liệu của Institute for Scientific Information, Hoa Kỳ trước đây). Để đánh giá chất lượng hàng chục nghìn tạp chí khoa học mỗi năm, Hệ thống trích dẫn Scopus và WoS đã đề ra bộ tiêu chí đánh giá riêng của mình, theo đó, có khoảng 60% tiêu chí tương đồng với các tham số căn bản mang tính định lượng được chấp nhận chung là chỉ số trích dẫn và chỉ số ảnh hưởng (Impact Factor - IF). Vì số lượng tạp chí chưa đạt rất nhiều nên hệ thống xếp hạng này thường có chính sách xem xét các cơ sở dữ liệu cho danh sách dự bị/nguồn. Trong khi WoS tạo cho chính mình bộ danh sách dự bị/nguồn mới nổi - ESCI (Emerging Source Citation Index) thì Scopus khai thác từ một số Hệ thống cơ sở dữ liệu nhỏ khác (của quốc gia, khu vực...). Đến giữa năm 2022, Việt Nam có 08 tạp chí thuộc các danh mục của Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus, WoS, ESCI, SCIE, trong đó 01 tạp chí thuộc SCIE (Science Citation Index Expanded) và 07 tạp chí thuộc Scopus, WoS, ESCI. Viện Hàn lâm có 05 tạp chí thuộc các danh mục của Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus, WoS, ESCI.

Đến tháng 3/2023, riêng Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus đã đưa vào danh mục tổng số 43.400 tạp chí trong tổng số 279.333 tạp chí khoa học trên thế giới hiện đang còn hiệu lực; có 15.466 tạp chí đã bị loại ra khỏi danh mục và 1.217 tạp chí mới được đưa vào các năm 2022-2023 (Tuấn, 2023). Hệ thống ACI đã đánh giá và xét chọn được 664 tạp chí khoa học của 10 nước trong khu vực ASEAN, trong đó: Brunei (1), Campuchia (2), Indonesia (218), Malaysia (152), Myanmar (2), Philippine (52), Singapore (10), Thái Lan (201), Việt Nam (26), riêng năm 2021, có 06 tạp chí được đưa vào danh mục này (Tuấn, 2023; ACI, 2023). Như vậy, tính đến hết năm 2022, số lượng các tạp chí khoa học của Việt Nam ACI là 26/405 và trong Hệ thống cơ sở dữ liệu của Scopus, WoS, ESCI, SCIE (các hệ thống tạp chí quốc tế đạt chuẩn) chỉ có 09 tạp chí Việt Nam so với 279.333 tạp chí khoa học của thế giới là rất thấp, trong khi nước ta có tới 600 tạp chí khoa học và dân số xấp xỉ 100 triệu dân.

Từ tổng quan tình hình xuất bản, đánh giá xếp hạng các tạp chí khoa học của Việt Nam trong khu vực và quốc tế, có thể thấy để nâng cao chất lượng, uy tín và đẩy mạnh hội nhập quốc tế về xuất bản, nâng cấp các tạp chí khoa học có uy tín trong nước trở thành tạp chí đáp ứng các tiêu chí của ACI, làm cơ sở phân đầu trở thành tạp chí quốc tế đạt chuẩn (Scopus, WoS, ESCI) là một đòi hỏi khách quan và rất cần thiết với Tạp chí Khoa học và Công nghệ và các tạp chí khác.

4. Các biện pháp nâng cao chất lượng Tạp chí Khoa học và Công nghệ đáp ứng các tiêu chí của ACI

4.1 Kiện toàn tổ chức và quy chế hoạt động của Hội đồng Biên tập

Trước đó, Hội đồng Biên tập nhiệm kỳ 2011-2015 bao gồm 25 thành viên Việt Nam, không có thành viên nước ngoài.

Hội đồng Biên tập nhiệm kỳ 2016-2020 được kiện toàn mới, bao gồm 29 thành viên trong nước với trên 50 % người ngoài cơ quan chủ quản, trong đó có 8 thành viên người nước ngoài. Tiếp đó, Tạp chí Khoa học và Công nghệ đã điều chỉnh thành phần Hội đồng Biên tập thêm 02 lần (vào các năm 2018 và 2019, bổ sung thêm 25 thành viên). Đến cuối năm 2020, Hội đồng Biên tập có tổng cộng 54 thành viên, trong đó có 17 thành viên là người nước ngoài (Thái Lan, Nga, Nhật Bản, Hàn Quốc, Hoa Kỳ, Ấn Độ, Úc, Đài Loan...). Các thành viên nước ngoài tham gia Hội đồng Biên tập đều là các nhà khoa học tiêu biểu, có nhiều công trình nghiên cứu, bài báo quốc tế SCI, SCIE xuất sắc thuộc 5 lĩnh vực xuất bản của Tạp chí (có thể tra cứu H-index, số lượt trích dẫn theo/trên các hệ thống Google Scholar, Research Gate). Nhiều thành viên đã và đang là Tổng Biên tập, Phó Tổng Biên tập, Biên tập viên chính của các tạp chí thuộc SCIE, WoS, Scopus nên có kinh nghiệm về xuất bản, nâng cao chất lượng theo tiêu chí các tạp chí quốc tế đạt chuẩn. Tuy hoạt động và đóng góp của các thành viên nước ngoài chưa thật đồng đều nhưng

với các thành viên tích cực phản biện các bài báo gửi Tạp chí, viết và gửi bài báo tổng quan, đóng góp về chính sách xuất bản, Tạp chí đã có phát triển mới trong các năm 2015 đến cuối năm 2017 (thời điểm Tạp chí được công nhận và xuất hiện trong danh mục của ACI).

4.2 Hoàn thiện quy trình xuất bản và lưu trữ

Quy trình xuất bản trực tuyến của Tạp chí VJST được thực hiện trên hệ thống phần mềm mở OJS bao gồm các khâu nhận bài/gán mã số bài tự động, sàng lọc sơ bộ, phân Biên tập viên chuyên mục. Biên tập viên chuyên mục xử lý phản biện/mời ít nhất 2 nhà khoa học đúng/gần chuyên môn phản biện, nhận xét bài báo. Tổng Biên tập xem xét phê duyệt bài đề nghị chấp nhận, soạn thảo - xuất bản.

Từ năm 2014, Tạp chí đã có dữ liệu trực tuyến. Năm 2017, các bài có mã định danh số quốc tế (Digital Object Identifier - DOI) cho bài báo tiếng Anh được xuất bản trực tuyến. Từ năm 2018, các bài được gắn Crosscheck (sau khi kiểm tra độ trùng lặp trong phạm vi cho phép) và Subject Classification (lĩnh vực chuyên ngành của bài báo). Các dữ liệu cũ đã được cập nhật lùi về đến 2011. Với hệ thống lưu trữ này, về cơ bản các bài của VJST, có thể tra cứu từ bên ngoài được. Nhờ đó, các tổ chức/công cụ đánh giá quốc gia, quốc tế như V-CitationGate, GoogleScholar, Research Gate có thể đánh giá chất lượng, khả năng đáp ứng các tiêu chí của tạp chí một cách dễ dàng.

4.3 Thiết lập thể lệ gửi bài và quy trình phản biện

Về thể lệ gửi bài: từ giữa năm 2017, khi chuyển sang xuất bản hoàn toàn bằng tiếng Anh, VJST đã công bố trên Author Guideline (hướng dẫn tác giả) thể lệ xuất bản bài mới đúng theo chuẩn quốc tế. Tuy nhiên, đến nay vẫn còn một số tác giả chưa đọc kỹ và chưa tuân thủ đủ, thực hiện đúng các bước gửi bài như quy định này.

Quy trình phản biện được xây dựng từ năm 2015 là quy trình phản biện kín (Blind Review) như quy trình tiên tiến cho các tạp chí quốc tế uy tín. Nhờ giới thiệu của các thành viên Hội đồng Biên tập trong nước, quốc tế và các chuyên gia đầu ngành của Việt Nam, cho đến cuối năm 2017, Tạp chí đã xây dựng được ngân hàng/cơ sở dữ liệu phong phú của các chuyên gia phản biện cho 5 lĩnh vực xuất bản (khoảng 300-350 chuyên gia, trong đó, có 40-50 chuyên gia nước ngoài).

Về áp dụng quy trình phản biện: Tạp chí đã thực hiện mỗi bài đề nghị đăng phải được 2 chuyên gia phản biện đồng ý/chấp nhận đăng. Trong trường hợp một phản biện đồng ý, một phản biện từ chối, Biên tập viên chuyên môn đều phải mời phản biện thứ ba. Tuy nhiên, với một số chuyên ngành hẹp, mới, khó mời chuyên gia phản biện, thời gian phản biện dài, đôi khi Tạp chí phải dùng Biên tập viên chuyên môn làm người phản biện thứ hai cùng với phản biện chuyên ngành hẹp. Nhờ nâng cao chất lượng công tác phản biện, đặc biệt là lưu ý đến tính mới, thời sự, hạn chế

đạo văn nhờ sử dụng phần mềm để quét tỉ lệ trùng lặp và đạo văn của các bài báo gửi và được chấp nhận đăng (<http://www.ithenticate.com/>), tỉ lệ bài bị từ chối đã tăng từ khoảng 20% năm 2014 đến 35% vào cuối năm 2017. Tạp chí luôn xuất bản trực tuyến các số thường kỳ đúng tiến độ, vào các tháng chẵn (February, April, June, August, October, December) (Current Issue) và Thông báo các bài đã biên tập xong/đang chờ đăng (Coming Issue) ngay sau số đã xuất bản/phát hành trực tuyến.

4.4 Xây dựng chương trình quản trị tác nghiệp Tạp chí

Tạp chí VJST đã có trang Web nằm trong trang Web chung của Nhà xuất bản Khoa học Tự nhiên và Công nghệ sử dụng hệ thống phần mềm OJS (vjs). Đến năm 2017, trang Web của VJST (vjs.ac.vn/phys.index/jst) đã có các mục cơ bản như giới thiệu chung về Tạp chí, Editorial Board, Guidelines for Contributors, VJST-Template, VJST-Subject Classification, Current Issue, Coming Issue & Further Issues, Indexing. Chất lượng trang Web đã đáp ứng yêu cầu của Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus. Nhờ đó, giao dịch giữa Tổng Biên tập/Biên tập viên chuyên môn với phản biện và với tác giả, tới Biên tập viên kỹ thuật và xuất bản đều thực hiện trực tuyến, tự động.

Việc vận hành hệ thống phần mềm mã nguồn mở OJS tuy có tiến bộ nhưng một vài biên tập viên chuyên môn vẫn chưa hoàn toàn thuần thục (có thể tính tương thích, lưu thông giữa các đầu mối chưa hoàn chỉnh).

Hạ tầng phần cứng vẫn còn hạn chế như tốc độ đường truyền còn chậm, máy chủ lưu trữ dữ liệu đôi khi bị trục trặc, dẫn đến chưa đảm an toàn thông tin.

4.5 Tăng số bài báo tiếng Anh và thu hút bài chất lượng cao

Hội đồng biên tập Tạp chí VJST đã đặt chỉ tiêu là đến cuối năm 2018, có gần 50% bài báo viết bằng tiếng Anh. Tuy nhiên, vào năm 2016 đã có 75% bài báo tiếng Anh và từ số 3 năm 2017 trở đi, đã xuất bản 100% bài báo tiếng Anh. Đây là một cố gắng, một thành công lớn của VJST. Tiêu chí này đã ảnh hưởng rất tốt đến các tiêu chí khác trong việc nâng cao chất lượng Tạp chí theo chuẩn tạp chí quốc tế nói chung. Có được kết quả vượt kế hoạch về chuyển đổi ngôn ngữ xuất bản này trước hết là nhờ cách làm “nhanh nhưng có lộ trình” của Thường trực Hội đồng Biên tập.

Liên quan tới công tác biên tập và phản biện bằng tiếng Anh, đến cuối năm 2017 khoảng 80% phản biện gửi nhận xét trực tuyến bài báo bằng tiếng Anh. Tỷ lệ chuyên gia phản biện quốc tế chưa đến 10%. Biên tập tiếng Anh vẫn do các nhà khoa học giỏi tiếng Anh trong Hội đồng Biên tập tự làm, chưa có chuyên gia ngôn ngữ riêng tham gia.

Vấn đề thu hút bài báo chất lượng cao là khó khăn chung mà nhiều tạp chí khoa học gặp phải. Tuy nhiên, Tạp chí VJST đã có được sự đóng góp rất lớn từ các tác giả nhận tài trợ của Viện Hàn lâm và/hoặc liên kết là Học viện Khoa học và Công

nghe (GUST) thuộc Viện Hàn lâm. Bên cạnh đó, nhờ được sự đánh giá xếp hạng của Hội đồng Giáo sư Nhà nước và Quỹ NAFOSTED sau khi VJST được vào ACI nên 2 năm cuối đây Tạp chí thu hút được lượng đáng kể bài chất lượng tốt (khoảng 10% bài cảm ơn NAFOSTED). Một giải pháp nữa Tạp chí VJST đã thực hiện là duy trì hợp tác xuất bản các số chuyên san với Ban Tổ chức các hội nghị, hội thảo quốc tế, quốc gia (lựa chọn các báo cáo tổng quan, báo cáo nghiên cứu có tính mới, chất lượng tốt, thời sự). Hình thức này, đối với những tạp chí muốn đạt chuẩn quốc tế nhanh được xem là không hợp lý (do làm giảm chỉ số IF). Nhờ nâng dần các yêu cầu chất lượng xử lý bài gửi (tác giả tự gửi bài trực tuyến, Guest Editor - Biên tập viên chuyên môn thuộc đơn vị hợp tác xuất bản - xử lý quá trình phản biện như các biên tập viên chuyên môn trong Hội đồng Biên tập) nên chất lượng bài đăng trong các số chuyên san trong 2 năm 2016-2017 hầu như tương đương với các bài đăng trong số thường kỳ.

4.6 Xây dựng hồ sơ đăng ký vào ACI

Đề gửi hồ sơ đăng ký đến ACI, vào Quý I/2017, Thường trực Hội đồng Biên tập đã phân công nhân sự cụ thể và tiến hành các công việc sau đây:

Thứ nhất, thành lập Tổ chuẩn bị hồ sơ đăng ký vào ACI do Tổng Biên tập trực tiếp phụ trách và 1 Phó Tổng Biên tập hỗ trợ.

Thứ hai, hỗ trợ Tạp chí về giao diện, phần mềm trực tuyến, ACI: Quản trị mạng của Nhà xuất bản Khoa học Tự nhiên và Công nghệ và Tạp chí VJST, một số chuyên viên công nghệ thông tin ở các viện trong Viện Hàn lâm.

Cuối cùng, rà soát lại toàn bộ các tiêu chí của ACI, các yêu cầu về hồ sơ trước khi đăng ký/upload vào ACI cùng toàn bộ các bài báo xuất bản trong 18 số/3 năm gần nhất (2014-2016) do một số nhà khoa học là thành viên Hội đồng Biên tập, các cán bộ khoa học có chuyên môn giỏi, có kinh nghiệm, nhiều công bố quốc tế tốt trên các tạp chí Scopus, WoS, SCIE với Chỉ số ảnh hưởng (IF) cao và Thư ký Tòa soạn thực hiện.

Với tinh thần trách nhiệm cao, làm việc khoa học, thận trọng, khách quan, Tạp chí đã đưa ra bảng tự đánh giá, cho điểm Tạp chí theo 10 nhóm tiêu chí của ACI (Bảng 1).

Bảng 1. Tiêu chí đánh giá của ACI

Tiêu chí* - Criteria	Điểm* - Consideration Point (tự đánh giá)
1. Cấp độ phản biện	Phản biện kín 2 chiều (phản biện và tác giả không biết thông tin về nhau): 2 điểm Phản biện kín 1 chiều (phản biện biết thông tin về tác giả nhưng tác giả không biết thông tin về phản biện): 1 điểm Không có phản biện: 0 điểm
2. Thời hạn xuất bản	Đúng thời hạn: 2 điểm 1 số bị chậm xuất bản: 1 điểm > 1 số bị chậm xuất bản: 0 điểm
3. Có tuổi đời xuất bản ít nhất là 3 năm hoặc đã xuất bản ít nhất 6 số liên tục	> 3 năm: 2 điểm 1 số bị chậm xuất bản: 1 điểm < 3 năm: 0 điểm
4. Mức độ trích dẫn tạp chí trong các CSDL trích dẫn	> Mức kỳ vọng: 2 điểm Đáp ứng kỳ vọng: 1 điểm < Mức kỳ vọng: 0 điểm
5. Sự phù hợp về tôn chỉ, mục đích và phạm vi mà tạp chí công bố	- Có đủ thông tin: 2 điểm - Có các thông tin ở các mục 5.1, 5.2 và 5.3, nhưng thiếu thông tin mục 5.4 hoặc 5.5: 1 điểm - Thiếu bất kỳ thông tin nào ở các mục 5.1, 5.2 hoặc 5.3: 0 điểm
5.1. Tôn chỉ mục đích và phạm vi tạp chí được công bố rõ ràng phù hợp với nội dung xuất bản	
5.2. Danh sách thành viên Hội đồng Biên tập có liệt kê tổ chức làm việc của các thành viên	
5.3. Tần suất phát hành tạp chí được công bố cụ thể theo tháng, ví dụ: 2 số một năm; Số 1 phát hành vào tháng 6, số 2 phát hành vào tháng 12	
5.4. Công bố quy trình phản biện áp dụng	
5.5. Thông tin hướng dẫn các tác giả	
6. Sự đa dạng của các thành viên Hội đồng Biên tập	- Có đủ thông tin và sự thống nhất trong trình bày: 2 điểm - Có đủ thông tin nhưng không thống nhất trong trình bày: 1 điểm - Không có đủ thông tin: 0 điểm

Bảng 1. Tiêu chí đánh giá của ACI (tiếp theo)

Tiêu chí* - Criteria	Điểm* - Consideration Point (tự đánh giá)
7. Sự đa dạng của tác giả	- Số bài báo của tác giả từ tổ chức bên ngoài > 50%: 2 điểm - 25% < Số bài báo của tác giả từ tổ chức bên ngoài < 50%: 1 điểm - Số bài báo của tác giả từ tổ chức bên ngoài < 25%: 0 điểm
8. Sự phù hợp với tiêu chuẩn quốc tế về thể thức tạp chí khoa học	- Có đủ thông tin và sự thống nhất trong trình bày: 2 điểm - Có đủ thông tin nhưng không thống nhất trong trình bày: 1 điểm - Không có đủ thông tin: 0 điểm
8.1. Tên tác giả và tổ chức của tác giả	
8.2. Bài báo có tóm tắt ở cả ngôn ngữ quốc gia và Anh ngữ	
8.3. Tài liệu tham khảo được trình bày theo thể thức thống nhất	
9. Sự đầy đủ thông tin và cập nhật của Website tạp chí	- Có đủ thông tin: 2 điểm - Có các thông tin ở các mục 9.1, 9.2, 9.3 và 9.4 nhưng website không được cập nhật: 1 điểm - Không có website hoặc thiếu các thông tin ở mục 9.1, 9.2, 9.3 hoặc 9.4: 0 điểm
9.1. Danh mục các bài báo được xuất bản trong mỗi số	
9.2. Tôn chỉ, mục đích và phạm vi nội dung của tạp chí	
9.3. Danh sách thành viên Hội đồng Biên tập có liệt kê tổ chức làm việc của các thành viên	
9.4. Thông tin hướng dẫn cho tác giả	
9.5. Thông tin trên website và thông tin trên tạp chí bản in là nhất quán	
10. Có hệ thống gửi bài và phản biện trực tuyến	- Có hệ thống trực tuyến đang hoạt động: 2 điểm - Có hệ thống trực tuyến nhưng không hoạt động: 1 điểm - Không có hệ thống trực tuyến: 0 điểm
Tổng số	17/20

Chú thích: Tạp chí chỉ vào được Hệ thống cơ sở dữ liệu ACI sau khi đạt từ 16 điểm trên tổng số 20 điểm.

Quý III năm 2017, Tạp chí đã xây dựng xong hồ sơ đăng ký và nộp hồ sơ trực tuyến cùng với các bài báo xuất bản của 18 số trong 3 năm gần nhất tới ACI (theo hướng dẫn, với các bước tuần tự ở RE-OPEN of the ACI Submission System, <https://asean-cites.org/> như quy định) vào Quý III/2017.

Vào ngày 17/11/2017, Văn phòng ACI đã gửi thư thông báo kết quả xét chọn các tạp chí đưa vào ACI. Theo đó, ngày 14/11/2017, Hội đồng xét chọn đã chấp nhận VJST vào Hệ thống cơ sở dữ liệu ACI (Hình 1)

ASEAN
CITATION
INDEX

ACI Secretariat: c/o 5th Floor, School of Energy Environment and Materials, King
Mongkut University of Technology Thonburi
126 Prachautid Road, Bangmod, Thung Khru, Bangkok 10140, Thailand
Tel. and Fax :66 2470 8647 Email aci.cites@gmail.com

17 November 2017

RE: Notification of the journal evaluation result for ACI

Title: Vietnam Journal of Science and Technology
ISSN / E-ISSN : 2525-2518 (Former 0866-708x)
Publisher : Vietnam Academy of Science and Technology

Dear Editor,

The title mentioned above has been evaluated for inclusion in ASEAN Citation Index (ACI) database by the ACI Secretariat. The review of this title is now completed and the ACI Steering Committee has advised **to accept** the title for ACI inclusion on November 14, 2017. Congratulations!

To record all the bibliographic data and references of all the journal articles into the System, the following information is required :-

- 1) General information of the journal (the form is attached) ;
- 2) Journal Subject Categories for ACI (the list is attached) ;
- 3) PDF files of all issues of this journal from 2015 to present.

Please kindly send us the needed information to aci.submitting@gmail.com as soon as possible so that we can proceed with the indexing.

Thank you for your kind co-operation. We look forward to receiving all the requested information.

Your sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Narongrit Sombatsompop'.

(Prof. Dr. Narongrit Sombatsompop)
Chairman of the ACI Steering Committee

**Hình 1. Thư xác nhận tham gia Hệ thống cơ sở dữ liệu ACI
của Vietnam Journal of Science and Technology**

Nguồn: Tư liệu của Tạp chí

Nhờ được chấp nhận vào ACI ngày 17/11/2017, từ năm 2018 đến năm 2022, Hội đồng Chức danh Giáo sư Nhà nước, nay là Hội đồng Giáo sư Nhà nước và các Hội đồng Giáo sư ngành/liên ngành đã tính điểm tối đa (1,25 điểm, thuộc loại tạp chí quốc tế khác) cho các bài báo được đăng trên VJST, đó là các Hội đồng Giáo sư ngành/liên ngành: Luyện kim, Sinh học, Vật lý, Xây dựng - Kiến trúc, Thủy lợi, Hóa học - Công nghệ Thực phẩm. Các Hội đồng Giáo sư ngành/liên ngành còn lại sau đã tính điểm tối đa (1,0 điểm, thuộc loại tạp chí quốc gia uy tín) cho các bài báo được đăng trên VJST: Cơ học, Cơ khí - Động lực, Điện - Điện tử - Tự động hóa.

Bảng 2. Tiêu chí mới của Hệ thống cơ sở dữ liệu ACI

Tiêu chí* - Criteria	Điểm* - Consideration Point (tự đánh giá)
1. Trang web có chính sách xuất bản chi tiết về các lĩnh vực chuyên ngành	Có đầy đủ, chi tiết: 1 điểm (tối đa)
2. Sự thay đổi chính sách xuất bản phải được thể hiện rõ ràng trên trang web	Rõ ràng, chi tiết: 2 điểm (tối đa)
3. Đa dạng về địa lý các thành viên Hội đồng Biên tập	Ngoài các thành viên Hội đồng Biên tập người Việt Nam, có các thành viên đến từ các nước, vùng lãnh thổ như Thái Lan, Nga, Nhật Bản, Hàn Quốc, Hoa Kỳ, Ấn Độ, Úc, Đức, Thổ Nhĩ Kỳ, Đài Loan...: 2 điểm (tối đa)
4. Đa dạng về địa lý các thành viên Hội đồng Biên tập	Ngoài các tác giả người Việt Nam, có các tác giả đến từ các nước, vùng lãnh thổ như Thái Lan, Philippines, Nga, Nhật Bản, Hàn Quốc, Hoa Kỳ, Ấn Độ, Úc, Đức, Thổ Nhĩ Kỳ, Đài Loan, Nigeria...: 2 điểm (tối đa)
5. Các tài liệu tham khảo được trích dẫn theo hình thức thống nhất	Cài tài liệu tham khảo được trích dẫn theo quy định/format thống nhất: 2 điểm (tối đa)
6. Có hệ thống vận hành trực tuyến, từ nhận bài đến xuất bản	Các khâu từ nhận bài, phản biện, biên tập đến xuất bản đều vận hành trực tuyến: 1 điểm (tối đa)
7. Mỗi bài báo đều có nhật ký phản biện: các ngày nhận bài, phản biện, chấp nhận	Có nhật ký phản biện: các ngày nhận bài, phản biện, chấp nhận hoặc từ chối: 1 điểm (tối đa)
8. Được trích dẫn trong CSDL ACI	Đã và đang được trích dẫn trong CSDL ACI: 1 điểm (tối đa)
9. Xuất bản bài báo có chất lượng cao (được phản biện bởi các phản biện/ chuyên gia nhiều kinh nghiệm)	Có một số bài báo có chất lượng cao: 1 điểm (tối đa 3 điểm)
Tổng số	13/15

Chú thích: Tạp chí chỉ vào, tồn tại trong CSDL ACI sau khi đạt từ 12 điểm trên tổng số 15 điểm theo 9 tiêu chí.

Vào năm 2023, ACI đã đưa ra các tiêu chí mới để xét chọn các tạp chí đưa vào ACI áp dụng từ năm 2024 (với yêu cầu chất lượng cao hơn so với năm 2022 trở về trước). Căn cứ vào các tiêu chí mới đã được ACI ban hành, Tạp chí đưa ra bảng tự đánh giá, cho điểm Tạp chí theo 9 nhóm tiêu chí định lượng mới (Bảng 2).

Vào tháng 7/2023, ACI đã thông báo kết quả đánh giá lại các tạp chí sau 2 năm. Theo đó, có 6 tạp chí khoa học của Việt Nam bị loại khỏi ACI (từ 26 tạp chí, bây giờ chỉ còn 20 tạp chí) (ACI, 2023). Tạp chí VJST vẫn tiếp tục có mặt trong ACI (ACI, 2023).

Nhờ kinh nghiệm chuẩn bị hồ sơ và được chấp nhận vào ACI tháng 11/2017 nên vào năm 2018, Hội đồng Biên tập nhiệm kỳ 2016-2020 đã rà soát, đánh giá xem Tạp chí đáp ứng được các tiêu chí nào trong 16 tiêu chí của Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus. Chúng tôi nhận thấy Tạp chí mới chỉ đáp ứng được 12 - 13 tiêu chí, còn 3 - 4 tiêu chí chưa đáp ứng đầy đủ các yêu cầu của Hệ thống cơ sở dữ liệu này. Do đó, từ cuối năm 2020, đầu năm 2021, Tổng Biên tập, Thường trực Hội đồng Biên tập, Thư ký Tòa soạn, các Biên tập viên chuyên môn, các nhà khoa học, đồng nghiệp đã dành nhiều thời gian, công sức để cập nhật thông tin và các dữ liệu theo mẫu quy định; bổ sung, chỉnh sửa lỗi tất cả các bài đã được xuất bản trực tuyến bằng tiếng Anh trong 4 năm gần nhất (2018 - 2021) theo một thể thức, hình thức thống nhất, chuyên nghiệp hơn. Vào đầu tháng 5/2022, Tạp chí đã nộp hồ sơ trực tuyến và các bài báo đã xuất bản trong 4 năm 2018-2021 theo các bước quy định đến Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus để được thẩm định bởi các chuyên gia của Hội đồng xét chọn.

Ngày 22/7/2022, đại diện của Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus đã gửi thư thông báo về việc Hội đồng xét chọn đã hoàn thành đánh giá và đề xuất đưa Tạp chí vào Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus (Scopus.com/source).

Ngày 17/12/2022, Tạp chí VJST đã chính thức được công nhận và xuất hiện trong Hệ thống cơ sở dữ liệu Scopus (Scopus.com/source) có uy tín này cùng với 5 tạp chí khoa học khác của Viện Hàn lâm như Vietnam Journal of Chemistry, Vietnam Journal of Earth Science, Vietnam Journal of Mathematics. Tính từ thời điểm này, Tạp chí bắt đầu được trích dẫn trên hệ thống Scopus.

Vào tháng 6/2023, Tạp chí có chỉ số CiteScore là 0,5 theo thống kê của Scopus, chỉ số H-Index bằng 5 (được xếp loại Q4, theo thống kê của Scimago) (Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam, 2023).

5. Kết luận

Sau khi được công nhận vào ACI, nhờ sự đóng góp của tập thể các nhà khoa học, các nhà quản lý, các chuyên viên nghiệp vụ báo chí, Tạp chí VJST đã rút ra được một số bài học kinh nghiệm sau:

Thứ nhất, toàn thể Hội đồng Biên tập, đứng đầu là Tổng Biên tập phải có nhiệt tình, quyết tâm lớn, không ngại khó khăn để nâng cao chất lượng Tạp chí theo các tiêu chí của ACI trong một thời gian đủ dài (2014-2017).

Thứ hai, xây dựng được lộ trình, bước đi thích hợp, phân công nhân sự hợp lý, chuyên nghiệp để tiến hành các nội dung liên quan tới chuẩn bị và gửi trực tuyến hồ sơ Tạp chí và các minh chứng đáp ứng các tiêu chí cơ bản của ACI.

Thứ ba, sử dụng phần mềm trực tuyến riêng trên hệ thống quản trị chuyên nghiệp (xây dựng nhờ được phép sử dụng hệ thống mã nguồn mở - OJS) nên khá phù hợp với nhà xuất bản, tạp chí trong nước có kinh phí hoạt động hạn hẹp.

Cuối cùng, có sự quan tâm, chỉ đạo, hỗ trợ cả về tinh thần, vật chất (phần cứng, phần mềm, hạ tầng công nghệ thông tin) và tài chính của lãnh đạo cơ quan chủ quản (Viện Hàn lâm) và sự đồng hành của lãnh đạo, các chuyên viên của Nhà xuất bản với Tạp chí, các chuyên gia, các nhà khoa học, các đồng nghiệp thuộc một số viện của Viện Hàn lâm.

Tài liệu tham khảo

- Tuấn, T.A. (2023), “Báo cáo xây dựng cơ sở dữ liệu tạp chí khoa học - cơ sở phê duyệt danh mục tạp chí được tính điểm”, trong *Kỷ yếu Hội thảo Nâng cao chất lượng tạp chí khoa học và chuẩn bị hồ sơ đăng ký chức danh Giáo sư - Phó Giáo sư (GS/PGS) khối ngành Xây dựng - Kiến trúc năm 2003*, Trường Đại học Kiến trúc Hà Nội, Hà Nội, ngày 31/3/2023.
- Vietnam Citation Gate (2019), “Xếp hạng chỉ số trích dẫn top 30 tạp chí khoa học xuất bản trực tuyến của Việt Nam”, *Báo Dân trí*, <https://dantri.com.vn/giao-duc/xep-hang-chi-so-trich-dan-top-30-tap-chi-khoa-hoc-xuat-ban-truc-tuyen-cua-viet-nam-20190618080555373.htm>, truy cập ngày 18/6/2019.
- Nhung, T.V. (2018), “Bàn thêm về việc nâng cao chất lượng các tạp chí khoa học Việt Nam”, *Bài phát biểu tại Lễ kỷ niệm 25 năm Tạp chí Năng lượng Nhiệt*, ngày 15/12/2018.
- HCĐGSNN (2019), “Quyết định số 29/QĐ-HĐGSNN ngày 10/7/2019 Phê duyệt danh mục tạp chí được tính điểm năm 2019”, Hội đồng Giáo sư Nhà nước, http://hdgsnn.gov.vn/tin-tuc/quyet-dinh-so-29-qd-hdgsnn-ngay-10-thang-07-nam-2019-phe-duyet-danh-muc-tap-chi-khoa-hoc-duoc-tinh-diem-2019_506.
- Quỹ NAFOSTED (2019), Quyết định 151/QĐ-HĐQL-NAFOSTED ngày 9/8/2019 về Danh mục tạp chí quốc gia có uy tín.
- ASEAN CITATION INDEX, asean-cites.org/list_of_journals.html (Vietnam/ASEAN:14/591).
- Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam (2023), “Hệ số ảnh hưởng của các Tạp chí khoa học Viện Hàn lâm Khoa học và Công nghệ Việt Nam tiếp tục giữ vững và phát triển”, <https://vast.gov.vn/web/guest/tin-chi-tiet/-/chi-tiet/he-so-anh-huong->

cua-cac-tap-chi-khoa-hoc-vien-han-lam-khoa-hoc-va-cong-nghe-viet-nam-tiep-tuc-giu-vung-va-phat-trien-89975-403.html, truy cập ngày 01/01/2023.

ACI (2023), “Kết quả đánh giá lại các tạp chí của ACI sau 2 năm”, [https://aseancites.org/announcement.html?announcement=33&name=Announcement%20ACI%20Re-Evaluation%20Results%20\(July%2025th,%202023\)](https://aseancites.org/announcement.html?announcement=33&name=Announcement%20ACI%20Re-Evaluation%20Results%20(July%2025th,%202023)), truy cập ngày 01/01/2023.